

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВІКТИМОЛОГІЧНОГО ЗАПОБІГАННЯ

Анотація: У тезах розглянуто практичне застосування заходів віктимологічного запобігання. Виявлена необхідність покращення виховного та правового заходів.

Ключові слова: Віктимологічне запобігання, заходи віктимологічного запобігання, запобігання злочинності.

Аннотация: В тезисах рассмотрено практическое применение мер виктимологического предотвращения. Выявлена необходимость улучшения воспитательной и правовой мер.

Ключевые слова: Виктимологическое предотвращение, меры виктимологического предотвращения, предотвращение преступности.

Summary: Here the practical application of victimological prevention measures was discussed. The necessity of improving raising and legal measures was discovered.

Keywords: Victimological prevention, measures of victimological prevention, crime prevention.

Не піддається сумніву той факт, що елементом багатьох механізмів злочину є віктимна поведінка – поведінка жертви злочину безпосередньо перед його вчиненням.

Як зазначає Б.М. Головін, віктимна поведінка – це дії або бездіяльність особи, що зумовили вибір її у ролі жертви і стали приводом для вчинення злочину в конкретній життєвій ситуації [1, с. 126].

Під віктимологічним запобіганням прийнято вважати самостійний напрям запобігання, спрямований на усунення віктимізації, зниження віктимності осіб та індивідуальні профілактичні заходи [2, с. 27-28;]. Дане поняття визначає місце віктимологічного запобігання, його профілактичну спрямованість.

Пропонується звернутися також до об'єкта віктимологічного запобігання – зокрема, у системі злочинів у місцях позбавлення волі. Головним об'єктом такого запобігання, як

стверджується, є особиста безпека засуджених [2, с. 26]. Це пояснюється статусом засуджених як жертв можливих посягань. Додаткові об'єкти – це права засуджених, встановлені в таких місцях правила поведінки.

Як можна побачити на цьому прикладі, конкретний об'єкт не завжди співвідноситься із загальним. Так і тут загальний об'єкт віктимологічного запобігання – негативні явища, що викликають причини та умови як елементи причинно-наслідкового зв'язку, не співвідноситься із конкретними названими об'єктами, оскільки звичайно, безпека засуджених не є негативним явищем.

Виникає питання: які ж засоби запобігання застосовувати? Це питання є нагальним, оскільки загальнотеоретичні розробки в цьому напрямку передбачають низку завдань, які на практиці в Україні дуже важко реалізувати без планування чіткої системи послідовних заходів.

На загальному рівні, можна виділити виховні заходи, захисні, організаційні та правові [2, с. 28, 39; 3, с. 58]. Розглянемо виховні та правові заходи як такі, що потребують особливої уваги.

Виховні заходи полягають у виробленні в соціумі неприйнятності до злочинної поведінки та до реальності стримування злочинності на свідомому рівні. В Україні цей захід наявний лише у формі правової освіти, рідкісних програм Мініюсту (зокрема, програма «Я маю право»), та роз'яснювальних заходів з боку певних органів. Важливість цього напрямку пов'язана із тим, що неповнолітні, що навчаються у школах, не в змозі в силу свого віку правильно оцінювати обстановку захисту [3, с. 215].

Цей захід не є досить ефективним, але може бути вельми перспективним. Низька ефективність пояснюється тим, що це не перешкоджає виникненню деформації правосвідомості, яка дуже часто передусє злочину. В свою чергу, жертви злочинів на сьогоднішній день не дуже вірять у можливість свого захисту, що підтверджується високим рівнем латентної злочинності. Тому, пропонується в рамках цього заходу внести зміни до шкільного курсу правової освіти, де присвятити декілька занять віктимології, проблемам віктимізації та правилам поведінки під час вчинення злочину з боку жертви.

Правові заходи передбачають вироблення державних програм, визначення повноважень правоохоронних та інших органів. Основною проблемою залишається відсутність законодавства про віктимологічне запобігання. Воно було б доречним у зв'язку із необхідністю законодавчого закріплення відведення необхідних ресурсів на віктимологічне запобігання.

Окрім загальних, пропонується також і спеціальні засоби. Їх особливість полягає в тому, що вони відносяться до конкретної групи злочинів, або групуються за іншими ознаками.

У сфері злочинів проти статевої свободи та недоторканності, ці заходи поділяються на загальні та спеціальні. До загальних відносять проведення виховних бесід у місцях навчання або роботи, а до спеціальних – відвернення обставин, за яких вчинення злочину стає можливим, що покладається на саму потерпілу [2, с. 118]. Зазначена пропозиція є дещо егоїстичною з боку держави, яка тут обмежується криміналізацією згвалтувань та виховними бесідами. До загальних заходів слід було б додати створення або вдосконалення існуючих патрульних маршрутів органів Національної поліції.

У сфері злочинів проти навколишнього середовища заходами віктимологічного запобігання є: удосконалення контролю за поведінкою громадян що займаються пов'язаною з навколишнім середовищем діяльністю, інформування правоохоронних органів [4, с. 115]. Вказані заходи є дієвими, але спрямовані на, скоріше боротьбу із наслідками, що завжди складніше.

Висновок: З-поміж практичного використання віктимологічного запобігання у різних сферах, ми бачимо розроблену теоретично, але не підкріплену організаційно та матеріально систему заходів. Відсутність зацікавленості з боку влади призводить до неефективності цих

заходів, тому вони потребують істотної переробки. Пропонується покращити виховні заходи шляхом включення віктимологічних питань до шкільного курсу правознавства та покращити правові заходи шляхом віднесення віктимологічного запобігання до компетенції правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Головкін Б.М. Віктимна поведінка жертв злочинів// Проблеми законності. – 2016. – Вип. 135. С. 124-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_135_15
2. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни – 2-ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право, 2009. – 288 с.
3. Юрченко О. – Щодо питання віктимологічного запобігання злочинності неповнолітніх; Вісник Академії правових наук України, Випуск №3 (46), Секція «Проблеми боротьби зі злочинністю», 2006, с. 214-219.
4. Джужа А. О. – Віктимологічне запобігання злочинам проти навколишнього природного середовища в Україні; Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ, Випуск №2 (12), 2016, с. 111-121.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. М.Ю. Кутєпов

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Матеріали XVIII студентської наукової конференції
з кримінології

(м. Харків, 28 листопада 2018 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2018

УДК 343.9:328.185(477)

A43

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, доц. М. Ю. Валуйська;
канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Лукашевич;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук О. В. Гальцова;
канд. юрид. наук М. О. Маршуба;
канд. юрид. наук О. В. Новіков;
канд. юрид. наук К. Д. Кулик;
канд. юрид. наук М. Ю. Кутепов;
канд. юрид. наук Н. В. Сметаніна;
зав. лабораторією Ю. Г. Бойко

A43 **Актуальні проблеми протидії злочинності : матеріали XVIII студ.**
наук. конф. з кримінології (м. Харків, 28 листоп. 2018 р.) / за заг. ред.
А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2018. – 196 с.

ISBN 978-966-937-540-7

ISBN 978-966-937-540-7

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018